

- Тема.** Як вимірювати температуру повітря?
- Мета:** сформувати уявлення про властивості рідин розширюватись при нагріванні та стискатися при охолодженні; дати поняття «термометр»; формувати вміння користуватися термометром (визначати, записувати і читати його показання); розвивати вміння спостерігати за ходом і результатами дослідів, доводити власну думку; розвивати дослідницькі вміння і здатність учнів спостерігати та передбачувати результати дослідів; сприяти опануванню способів навчально-пізнавальної та природоохоронної діяльності.
- Тип уроку:** засвоєння нових знань, умінь і навичок.
- Обладнання:** гість уроку — Сонечко Семикрапочка, термометри та їх моделі, ілюстрації із зображеннями термометрів різних видів, динамічні моделі «Термометр», обладнання для проведення досліду, презентація «Термометр», портрети вчених.
- Методи і види роботи:** бесіда, розповідь учителя, пояснювально-ілюстративний метод, самостійна робота, практична робота.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. Розв'язання проблемної ситуації на основі демонстраційного досліду.

Обладнання для досліду: три склянки з водою (гарячою, теплою і холодною).

Завдання до досліду

Один учень визначає на дотик температуру води в першій склянці і порівнює її з температурою води в другій склянці.

Висновок.

Вода у другій склянці холодна.

Другий учень визначає на дотик температуру води в третій склянці і порівнює її з температурою води в другій склянці.

Висновок.

Вода у другій склянці гаряча.

- Чому ваші друзі дали різні відповіді?
- За допомогою чого можна визначити температуру?

2. Робота в парах.

Учні отримують склянки з водою і за допомогою термометра визначають її температуру.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ УРОКУ

На уроці ми ознайомимося з приладом для вимірювання температури. Дізнаємось, які бувають термометри. Ознайомимося з їх будовою, навчимося ними користуватися.

IV. ПЕРВИННЕ СПРИЙНЯТТЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Бесіда на основі демонстрації різновидів термометрів.

- Як називаються всі ці прилади?
- Які різновиди термометрів вам відомі? (*Медичний, надвірний, кімнатний, для вимірювання температури ґрунту, для вимірювання температури води, технічні, електронні.*)

2. Словникова робота (с. 16 підручника).

- Що означає слово «термометр»?
- Що таке «термо» і «метр»?
- Яке призначення мають термометри в побуті?
- Коли і як ними користуються люди?
- Чому треба бути особливо обережним, користуючись медичним термометром?

3. Вступне слово вчителя.

Термометр — це дуже важливий пристрій, він великий помічник людини. І допомагає він у багатьох сферах людської діяльності. Я впевнена, що кожен з вас користувався термометром. Чи не так?

4. Аналіз будови термометра з елементами бесіди.

- Давайте уважно розглянемо термометр і ознайомимося з його будовою.

Термометр складається із:

- шкали з поділками та цифрами;
- скляної трубочки, заповненої рідиною.
- Чи знаєте ви, яку рідину використовують у термометрах? (*Ртуть та підфарбований спирт.*)
- Чому не можна використовувати воду як рідину для термометра?

— Чи знаєте ви, що таке градус? *(Це одиниця вимірювання температури, градусу відповідає найменша поділка на шкалі термометра.)*

— Що означає літера С? *(Це скорочене позначення прізвища винахідника даної шкали Андерса Цельсія. Воно означає, що ми вимірюємо температуру у градусах Цельсія.)*

Використовується ще і шкала іншого винахідника — Даніеля Фаренгейта. *(Демонстрація портретів учених.)*

— Що прийнято за 0° у шкалі Цельсія? *(Температура танення льоду, або кристалізації води.)*

— А за 100° ? *(Температура кипіння води.)*

У Фаренгейта 0° — надзвичайно низька температура; 32° — це температура танення льоду; 212° — точка кипіння води.

5. Розв'язання проблемної задачі.

— Яку властивість рідин покладено в основу дії термометра?

6. Проведення демонстраційного досліду.

Наллємо повну пробірку забарвленої води кімнатної температури і закриємо її корком зі скляною трубкою. Позначимо рівень води смужечкою. Опустимо пробірку в гарячу воду.

— Як змінився рівень води у скляній трубочці? Скільки її стало?

А тепер опустимо пробірку у склянку з холодною водою.

— Як змінився рівень води в трубочці?

— Давайте зробимо висновок: яку властивість мають рідини при нагріванні і яку — при охолодженні?

— Який принцип дії термометра?

7. Фізкультхвилинка.

Раз, два, всі присіли,
Потім вгору полетіли.
Три, чотири — нахилились,
У струмочку дружно вмилась.
Хмарка сонечко закрила,
Сльозки дрібні зронила,
Ми ті сльозки пошукаєм,
У травичці позбираєм.
Потім дружно походили
І на місце сіли.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ І ОСМИСЛЕННЯ ЗНАНЬ

1. Практична робота.

Цифри, що стоять на шкалі термометра над нулем, позначають градуси тепла, а ті, що нижче,— градуси морозу.

Давайте потренуємося правильно називати температуру:

+3 °C — три градуси тепла, або три градуси вище за нуль, або плюс три градуси за Цельсієм.

-10 °C — десять градусів морозу, або десять градусів нижче від нуля, або мінус десять градусів за Цельсієм.

2. Робота з читання показань термометра.

+8, -6, +12, -24, +7, -8, -2, -10, -19, 0.

А тепер навпаки:

Вісім градусів морозу, два градуси вище нуля, тринадцять градусів тепла, вісім градусів нижче нуля, сімнадцять градусів вище нуля.

3. Робота з підручником.

— Прочитайте, які бувають термометри і що ними можна виміряти?

— Які одиниці вимірювання температур ви знаєте?

— Яку будову має термометр?

4. Робота з динамічними посібниками «Термометр».

— Я називаю температуру, ви на своїх термометрах її виставляєте, а потім записуєте на дошці.

VI. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

1. Робота в зошитах із друкованою основою (с. 2).

— Підписати назви термометрів.

— Вписати результати практичних вимірювань температури води, повітря, ґрунту.

— Записати показання термометрів та порівняти їх.

2. Практична робота в групах.

Давайте з вами спробуємо виміряти температуру:

1 група — води у склянці;

2 група — землі в горщику з квіткою;

3 група — власного тіла;

4 група — повітря.

3. Розв'язання кросворду.

4. Заповнення щоденника спостережень.

VII. ПІДСУМОК УРОКУ

Діти, продовжте речення: На цьому уроці я навчився (навчилась).

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Інформаційно-пізнавальний матеріал

Термометр

Звичайний термометр заповнений ртуттю. Чим сильніше нагрівається скляна трубка термометра, тим вище піднімається по ній стовпчик ртуті. Рівень стовпчика ртуті визначає температуру. Температура нижче нуля показує замерзання води і позначається знаком «-». Температура вище нуля позначається знаком «+». Вода кипить при температурі 100 °С. Коли вимірюєш температуру, будь дуже обережним, щоб не розбити термометр (градусник). Адже в його скляному кінчику міститься ртуть — дуже небезпечна отрута.

Якщо у приміщенні розбито ртутний термометр:

- виведіть із приміщення всіх людей, у першу чергу дітей, інвалідів, людей похилого віку;
- відчиніть навстіж усі вікна у приміщенні;
- максимально ізолюйте від людей забруднене приміщення, щільно зачиніть усі двері;
- захистіть органи дихання хоча б вологою марлевою пов'язкою;
- негайно починайте збирати ртуть. Великі кульки збирайте спринцівкою і відразу скидайте їх у скляну банку з розчином (2 г перманганату калію на 1 л води), більш дрібні кульки збирайте щіточкою на папір і теж скидайте в банку. Банку щільно закрийте кришкою. Використання пилососа для збирання ртуті забороняється;
- вимийте забруднені місця мильно-содовим розчином (400 г мила і 500 г кальцинованої соди на 10 л води) або розчином перманганату калію (20 г на 10 л води);
- зачиніть приміщення після обробки так, щоб не було сполучення з іншими приміщеннями і провітрюйте протягом трьох діб;
- утримуйте в приміщенні, за можливості, температуру не нижче 18–20 °С для скорочення термінів обробки протягом проведення всіх робіт;
- вичистіть та промийте міцним, майже чорним розчином марганцівки підодшви взуття, якщо ви наступили на ртуть.

Запам'ятай, якщо в тебе висока температура, а вдома нікого немає, спробуй сам викликати лікаря. На цей випадок на видному місці запиши

номер телефону дитячої поліклініки. Терміново телефонуй на номер 103 («швидка допомога»)! Проте не турбуй «швидку» даремно!

**Ознайомлення зі шкалою температур по Цельсію і Фаренгейту,
і способом переведення температур одних градусів в інші**

Градуси за Цельсієм і за Фаренгейтом представляють собою одиниці вимірювання температур. Для того щоб перевести градуси за Цельсієм у градуси за Фаренгейтом треба температуру в градусах за Цельсієм помножити на 9, розділити на 5, додати 32.

$$^{\circ}F = \frac{^{\circ}C \cdot 9}{5} + 32$$

$$^{\circ}F = (^{\circ}C \cdot 9) : 5 + 32$$

Для того щоб перевести градуси за Фаренгейтом у градуси за Цельсієм, потрібно відняти 32 від температури в градусах за Фаренгейтом, помножити залишок на 5 і поділити на 9.

$$^{\circ}C = (^{\circ}F - 32) \cdot 5 : 9$$